

3. Гуцал І. С. Проблеми й перспективи функціонування інвестиційних банків / [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.nbuv.gov.ua /portal/Soc_Gum /Fu/2009_11/PDF/Gucal_Timkiv-9.pdf>

УДК 330.342:631.16

Р. В. Лаєров,

канд. екон. наук, старший викладач кафедри
банківської справи,

Чернігівський державний інститут економіки і управління

СТАН І ТЕНДЕНЦІЇ БАНКІВСЬКОГО КРЕДИТУВАННЯ СУБ'ЄКТІВ АГРАРНОЇ СФЕРИ

Банківське кредитування суб'єктів аграрної сфери економіки можна визнати недосконалим, про що свідчать наявний стан та його тенденції. При цьому, слід відмітити, що саме стрімке зростання банківських кредитних вкладень стало своєрідним стрижнем ринкових перетворень і дифузій, що відбулися в аграрній сфері України.

Нині ще недоречно говорити про ґрунтовне чітке осмислення економічною наукою сучасних кризових деформацій та їх впливу на процеси банківського кредитування суб'єктів аграрної сфери. Минуло занадто мало часу, щоб робити якісь підсумкові висновки і узагальнення. І все-таки певну реакцію на кризу з боку і практиків, і вчених уже можна помітити. Так, слід виділити наукові доробки М. Дем'яненка, П. Лайка, М. Маліка, П. Саблука, П. Стецюка, А. Чупіса та ін. Однак запити й виклики сьогодення вимагають формування нових вимірів і підходів щодо здійснення пошуку розмаїття варіантів якісної перебудови та окреслення горизонтів подальшого розвитку банківського кредитування суб'єктів аграрної сфери.

На початку здійснення реформ суб'єкти аграрної сфери виявилися не готові до банківського кредитування і цей процес був майже повністю призупинений, що зумовлювалось відсутністю ліквідної застави, збитковістю галузі, неготовністю керівників і спеціалістів працювати в умовах економічних трансформацій, недосконалістю економічних механізмів і нормативно-правової бази та трагічними за наслідками спробами некомпетентного втручання державних органів влади. У докризовий період обсяги банківсько-

го кредитування зросли у 15 разів при зниженні процентної ставки з 57,4 % у 2000 р. до 17,4 % на початок 2008 р., збільшенні питомої ваги довгострокових кредитів з 24,0 % до 58,0 %.

При цьому загальноновизнано, що фінансова підтримка суб'єктів аграрної сфери через механізм здешевлення кредитів була важливою складовою системи їх кредитного забезпечення. За 2000—2007 рр. її функціонування найбільш вагомими здобутками стали: зростання обсягів пільгового кредитування підприємств АПК у 5,6 разу, а сільськогосподарських підприємств — у 4,6 разу; розширення напрямів кредитного забезпечення галузі через банки та кредитні спілки; подовження строків користування кредитами на умовах здешевлення до 3 років і зростання частки середньострокових кредитів, наданих суб'єктам аграрної сфери з 9,1 % до 46,3 %, а сільськогосподарським підприємствам — з 4,7 % до 32,4 %; зростання середнього розміру кредиту, наданого одному позичальнику — суб'єкту аграрної сфери з 1086,8 до 1750,0 тис. грн, а сільськогосподарському підприємству — з 118,1 до 1304,3 тис. грн; зниження станом на початок 2007 р. реальної відсоткової ставки (з урахуванням державної фінансової підтримки), сплаченої сільськогосподарським позичальником до 8 % у національній валюті та 6—7 % в іноземній. Водночас, обсяги банківського кредитування суб'єктів аграрної сфери у 2009—2010 рр. були істотно скорочені порівняно з 2008 р. Так, у 2009 р. суб'єктами аграрної сфери залучено кредитів в обсязі лише 5,8 млрд грн, що майже в 3,5 разу менше ніж у 2008 р., з них на пільгових умовах — 2,5 млрд грн, з яких 2,2 млрд грн — короткострокові кредити. У 2010 р. було залучено кредитів обсягом 10,1 млрд грн, з них довгострокових — 6,2 млрд грн. Всього у 2010 р. лише 2238 суб'єктів аграрної сфери мали змогу залучити банківські кредити.

За даними Національного банку з 3980 підприємств агропромислового комплексу, які потребували пролонгації кредитів в обсязі понад 14,1 млрд грн, фактично пролонговано кредити 1985 підприємствам на загальну суму майже 11,6 млрд грн, що складає 82,0 % від потреби.

Необхідно також відмітити і значне підвищення банками відсоткових ставок за кредитами у національній валюті у 2009 р., які сягали рівня 30 %, а в деяких регіонах (Хмельницька обл.) до 39 % річних. З одного боку це пояснюється рівнем облікової ставки Національного банку України (10,25 %), до якої прив'язані кредитні ставки банків, а з іншого боку — кредитні ставки регулятором не обмежуються і не завжди економічно

обґрунтовані. У 2010 р. суб'єкти аграрної сфери залучали кредити під 15—38 %.

Для порівняння в інших країнах світу облікова ставка центрального банку встановлена на рівні: 0,25 % річних — у США; 0,5 % — в Англії; 1,0 % — Європейський Центробанк; 1,75 % — у Чехії; 2,0 % — у Швеції; 2,0 % — в Азербайджані (крім того, рішенням Центрального банку Азербайджану відсотковий коридор обмежений 7,0 % річних).

Ситуація, що склалася в аграрній сфері економіки та завдання, пов'язані з подоланням загострення системної фінансової кризи, переходом до соціально орієнтованого економічного зростання аграрної сфери, диктують необхідність забезпечення таких параметрів і процедур банківського кредитування, що дозволили б активізувати використання потужного потенціалу кредиту для забезпечення потреб зростання та розвитку кожного суб'єкта аграрної сфери.

Старі механізми росту вичерпали себе — на часі робота над помилками і пошук нових стратегій та драйверів активізації розвитку банківського кредитування. Нині, необхідно змінити технологію грошової пропозиції, зробивши її більш гнучкою, зорієнтованою на потреби реальної економіки в кредиті, забезпечити транспарентність фінансових ринків нарівні із захистом їх від шоків, удосконалити характер діяльності антимонопольних структур, забезпечити глибоку модернізацію аграрної економіки на новій технологічній основі та знизити податковий тиск. Крім того, фінансово-кредитна інфраструктура як рушійна основа поступу фінансово-кредитного забезпечення суб'єктів аграрної сфери набуває виняткового значення.

Список літератури

1. Гудзь О. Є. Кредитування і банківське обслуговування підприємств агропромислового виробництва: сучасні тенденції та особливості. — К.: ННЦ ІАЕ, 2005. — 170 с.
2. Лагутін В. Д. Кредитування: теорія і практика. — К.: Знання, 2004. — 215 с.
3. Офіційний сайт Національного банку України [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.bank.gov.ua/>.
4. Ринкова трансформація економіки АПК: [кол. монографія у 4 частинах] / За ред. П. Т. Саблука, В. Я. Амбросова, Г. Є. Мазнева. — Ч. 3: Фінансово-кредитна система. — К.: ІАЕ, 2002. — 477 с.
5. Швайка М. А. Банківська система України: шляхи реформування і підвищення ефективності. — К.: Парламентське вид-во, 2000. — 196 с.